

Jiří Kolaja

"De Svenska privatanställda", Fritz Croner, Stockholm 1939 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 10, 731-732

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jana z Czarnego Dunajca, Szarka Macieja z Brzechwy nad Wisłą, Głajcera Jana z Sibicy na Śląsku Cieszyńskim, Słomki Jana z Dzikowa pow. Tarnobrzegi, Magrysia Franciszka z Handzlówki, Bojki Jakuba z Gręboszowa pow. Dąbrowski, Średniawskiego Andrzeja z okolic Myślenic, Wójcika Franciszka z Krakowskiego, Wiącka Wojciecha z pow. tarnobrzegi, Kurasia Ferdynanda z pow. tarnobrzegi, Witosy Wincentego z Wierchosławic koło Tarnowa, Rogoskiego z Dobrzyca zaboru pruskiego, Wojciechowskiego Jakuba z Wielkopolski, Nakoniecznego Józefa z ziemi Lubelskiej, Błyskosza Józefa z Podlasia, Nocznickiego Tomasza z pow. grójeckiego koło Warszawy, Stolarskiego Błażeja z pow. Opoczno, Drabikowskiego Jana z pow. Nieszawa, Sienickiego Stanisława z pow. Ostrów Mazowiecki.

Wczytanie się w teksty przytoczone, ośmiela do wysuwania nowej problematyki, która rozpatrywana przez autora w kryteriach rozważań o formie z oceną psychologiczną nie wystąpiła. Wprawdzie autorowi chodziło w układaniu antologii nie tylko o przedstawienie fragmentów pisarstwa ludowego, ale i problemów ujmowanych przez piszących, które w biegu lat poruszały opinię publiczną, „serca i umysły ludu”.

Toteż zanim czas pokryje pisarstwo ludowe patyną historyczną, materiał zebrany przez St. Pigonia ujawnić może i oświetlić wiele socjologicznych rozważań dotyczących się nie tylko sprawy chłopów na wsi, lecz z zagadnień socjologii narodu i państwa.

Problem kultury ludowej, rozpatrywany przez autora w aspekcie psychologicznym, może naszym zdaniem zostać właściwie oświetlony przez porównawcze badanie historyczne, uwzględniające społeczno-gospodarcze warunki, stanowiące tło i podstawy pisarstwa ludowego.

Helena Brodowska (Łódź)

Fritz Croner: De Svenska privatanställda. Stockholm 1939, str. 474.

W Szwecji przed kilku miesiącami została utworzona na uniwersytecie w Uppsali, pierwsza katedra socjologii, którą zajmuje profesor T. Segerstedt¹⁾. W rzeczywistości socjologię studiowano już dawniej w ramach innych dyscyplin nauki. Część pracy socjologicznej w Szwecji wykonali także cudzoziemcy, między nimi i Fritz Croner, socjolog niemiecki, który wyemigrował do Szwecji po dojściu Hitlera do władzy. „De Svenska privatanställda” — „Szwedzcy pracownicy prywatni” — jest największą z prac dr Cronera napisanych w Szwecji. Opiera się ona na badaniach przeprowadzonych przy pomocy zakładu statystycznego w Lundzie, który rozesłał 38.000 kwestionariuszy. Trzeba zaznaczyć, że tylko 19,6% kwestionariuszy wypełniono i zwrócono. Taką samą liczbę zwróconych kwestionariuszy otrzymał także czeski profesor In. A. Blaha, który teraz po wojnie przeprowadza w Czechosłowacji badania socjologiczne miasta Berna. Zebrany materiał Croner uporządkował według

¹⁾ Zob. notatkę w kronice.

zawodów, płci i innych cech a następnie poddał analizie statystycznej, szukając zależności między wynagrodzeniem, ilością lat pracy, wykształceniem, rodzajem przedsiębiorstwa zatrudniającego a stopą życiową pracowników, biorąc pod uwagę m. in. podróże zagranicę, spędzanie wolnego czasu, emerytury itp.

Druga część książki opisuje stosunki socjalne pracowników prywatnych, to jest, z jakich klas społecznych poszczególne kategorie pochodzą, z kim zawierają małżeństwa, ile mają dzieci itd. Do pracy dodany jest rozdział zawierający życiorysy poszczególnych badanych osób. Croner dochodzi do wniosku, że pracownicy prywatni są co do płac na takiej samej wysokości jak robotnicy w Szwecji, że z nimi wszakże nie tworzą jednej klasy. Charakterystyczna dla zawodu pracowników prywatnych jest niepewność w tym zawodzie, spowodowana możliwością utraty posady.

Książka jest interesującym przykładem coraz szerszego i skuteczniejszego zastosowania w socjologii metod statystycznych.

Jiří Kolaja (Sztokholm)

Zagadnienia szkoły i wychowania

Dr Józef Chałasiński, prof. Uniwersytetu Łódzkiego: **Społeczeństwo i wychowanie**. Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”, Warszawa, 1948 r. Str. 431.

Polska literatura pedagogiczna poszczycić się może znakomitymi pozycjami w dziedzinie socjologicznych ujęć wychowania. Wystarczy tu przypomnieć F. Znanieckiego: *Socjologię wychowania*, St. Bystronia: *Szkoła i społeczeństwo*, wreszcie wyczerpujące studium J. Chałasińskiego: *Szkoła w społeczeństwie amerykańskim*, niezależnie od szeregu bardziej szczegółowych prac wymienionych autorów. Dlatego też duże zainteresowanie budzi dzieło wznawiające socjologiczne podejście do procesów wychowawczych. Ostatnia praca J. Chałasińskiego jest, jak sam pisze w przedmowie, „studium instytucji i procesów wychowania w społeczeństwie współczesnym”.

„Społeczeństwo i wychowanie” nie jest podręcznikiem, choć może oddać cenne usługi zarówno studentom, jak i wykładowcom. Każdy z siedmiu rozdziałów, za wyjątkiem pierwszego i ostatniego, kończy się uwagami metodologicznymi, oświetlającymi poznawczą postawę autora i konstrukcję teoretyczną, porządkującą materiał. Każdy z rozdziałów stanowi wyraźnie odrębną całość, wszystkie zakreślają szeroki krąg zagadnień jakie obejmuje socjologia. Rozdziały noszą kolejno tytuły: „Elementy socjologicznej teorii wychowania”, „Jednostka i grupa w technice wychowania na tle problemów współczesnego społeczeństwa”, „Od obrzędu inicjacji do uniwersytetu”, „Wychowanie a prądy umysłowe i ruchy społeczne”, („Wychowanie a naród i kapitalizm”), „Szkoła w tradycyjnej społeczności chłopskiej”, „Szkoła w społeczeństwie kapitalistycznym”, „Wychowanie jako przedmiot filozofii i nauki”.

Idea przewodnią pierwszego rozdziału jest określenie elementów socjologicznego przedstawienia zarówno przemian społecznych, jak i wychowania